

VII.2. LA COHERÈNCIA

LA COHERÈNCIA

Objectius

- Aconseguir un domini receptiu i productiu suficient de la llengua en els tipus de textos més usuals de l'àmbit educatiu.
- Tenir la capacitat d'analitzar els diversos tipus de textos de l'àmbit escolar.

La coherència és un dels conceptes discursius més rellevants en la teoria del discurs. A grans trets, equival al concepte de gramaticalitat en l'àmbit oracional. Si en el marc oracional diferenciem, per exemple, *Els manifestants van envair el carrer* (gramatical), d'*El manifestants vas envair el carrer* (agramatical), segons la intuïció lingüística dels parlants, en el marc textual la coherència intenta establir la frontera entre els textos que el parlant percep com a ben formats, significatius i adaptats a la situació, i els que presenten confusions, incongruències i limitacions d'alguna mena. Però en ser la coherència dinàmica, dependent del context (hi ha un *continuum* entre els que és coherent i no ho és), esdevé encara més difícil identificar els criteris o les regles que en determinen el funcionament.

Activitat 0

Llegiu els textos següents:

Text 1

Cada dia, i una setmana té set dies, done menjar al meu gat. Mai no vaig vore un gat que tinguera tres potes. Potes és una paraula bonica i natural i al nostre taxista Gessamí, que adora els animals, li agrada especialment, aquesta paraula!

Maia

Text 2

Marisa,

Et trucarà, per aquell artefacte conductor que transmet sons a distància, un germà meu que vol consultar-te quins papers necessita per demanar exempció fiscal. No l'he vist en ma vida, encara que és possible que pugui facilitar-te feina.

El text 1 té una certa cohesió (continuitat de la 1a persona, *li*, connectors *però* i *i*, cadena nominativa: *gat, potes, animal*) però cap propòsit (què pretén dir o aconseguir Maia?) ni contingut (quin n'és el tema?); és un bon exemple de frases cohesionades però incoherents. En canvi, **el text 2** presenta errors de selecció de dades (per què explicar què és un telèfon?) de congruència (pot ser *germà* nostre algú que no hem vist mai?) o falta de connexió entre idees (quina és la relació entre no haver-lo vist i poder facilitar feina?). Com

hem dit, determinar el grau de coherència d'un text és difícil pel dinamisme del significat i per la seua dependència del context.

Activitat 1

Així el Text 3 no sembla millor que l'1 o el 2, però, podríem imaginar una situació hipotètica que li donara sentit?

<p>Text 3</p> <p>Marta,</p> <p>El zambità puja a les 7 amb el bala. El millor, <i>Welcome mi niño</i>. El dinosaure, a l'armari i sense rotllo. No arribaran a 40 i t'encarregues del pastís. T'odie, bonica.</p> <p>Jordi</p>

I.1 La progressió de la informació

Perquè un text siga coherent ha de desenvolupar un tema, de manera que, progressivament, es vaja afegint informació nova (informació remàtica) a la informació ja coneguda pel context (informació temàtica). Aquest procés es denomina progressió temàtica i dona compte de la manera com s'organitza el contingut del text com un procés dinàmic del desenvolupament del tema del text (allò de què es parla) a partir de l'acumulació successiva de noves informacions. Hi ha diferent tipus de progressió temàtica: lineal, de tema constant i de temes derivats.

Activitat 2

Identifiqueu el tipus de progressió temàtica

Marta havia vist un cotxe que li agradava. El cotxe era un model molt actual que fabricava la casa Ford. Aquesta empresa s'havia dedicat a fabricar nous models amb bones prestacions i baixos preus.

LINEAL		DE TEMA CONSTANT		DE TEMES DERIVATS	
--------	--	------------------	--	-------------------	--

Marta havia vist un cotxe que li agradava. Ella, en principi, no tenia intenció de comprar-se un nou vehicle. Tanmateix, Marta, després de veure aquella màquina, havia decidit fer un pensament.

LINEAL		DE TEMA CONSTANT		DE TEMES DERIVATS	
--------	--	------------------	--	-------------------	--

	Paràgrafs totxo. Paràgrafs excessivament llargs que ocupen pràcticament tota una pàgina. Adquireixen l'aparença de bloc i solen contenir diverses subunitats a l'interior. El lector ha de capbussar-s'hi per separar-ne totes les parts.
--	---

Altres faltes

Repeticions i desordres. Es trenca la unitat significativa per causes diverses: idees que haurien d'anar juntes apareixen en paràgrafs diferents, es repeteix la mateixa idea en dos o més paràgrafs.
Paràgrafs amagats. L'escrit està ben ordenat a un nivell profund, però resulta poc evident al lector, que ha de fixar-s'hi molt per descobrir-ne l'estructura. El text guanyaria en claredat si fera més evident l'ordre o, per exemple, si l' explicara al principi.

I.2 Què és un paràgraf?

El paràgraf serveix per estructurar el contingut de l'escrit i per mostrar formalment aquesta organització. Usat amb encert facilita la tasca de comprendre; però si s'utilitza incorrectament o gratuïta, fins i tot pot arribar a entorpir la lectura. Se sol definir com un conjunt de frases relacionades que desenvolupen un únic tema. És una variant intermèdia, superior a l'oració i inferior a l'apartat o al text, amb valor gràfic i significatiu. Té identitat gràfica perquè es distingeix visualment en la pàgina. Comença amb majúscula a l'esquerra, en una línia nova, i acaba amb punt i a part. Té una unitat significativa perquè tracta amb exclusivitat d'un tema, subtema o d'algun aspecte particular de la resta de l'escrit. No pot ser autònom de les altres parts que el precedeixen o el succeeixen i s'ha de construir al mateix temps la seua estructura independent. Aquesta estructura és una imitació, a petita escala, de la que presenta el text en conjunt

Cada paràgraf ha de girar al voltant d'una sola idea, que cal proposar i exposar. Ha de tenir un contingut independent i complementari dels altres. Dos paràgrafs no poden contenir la mateixa idea, una idea tampoc es recomanable que s'expressi en dos paràgrafs diferents. Cada paràgraf ha de ser conseqüència de l'anterior o bé n'ha de recuperar un element que faci progressar la informació. La connexió entre paràgrafs d'una mateixa cadena temàtica se sol fer per mitjà d'elements anafòrics de manteniment de la referència. També fent ús de connectors, "*en canvi, d'altra banda, per tant, en conseqüència, tot i així, ara bé, a pesar de, finalment, en circumstàncies com les que acabem d'exposar...*".

A) Funció externa

En els escrits breus de dues pàgines o menys, el paràgraf esdevé transcendental, perquè no hi ha cap altra unitat jeràrquica (capítol, apartat, punt) que classifiqui la informació, i, així, passa a ser l'únic responsable de l'estructura global del text. S'encarrega de marcar els diversos punts de què consta un tema, de distingir-ne les opinions a favor i en contra, o d'assenyalar un canvi d'enfocament en el discurs. D'aquesta manera, el paràgraf arriba a

assumir funcions específiques dins del text: es pot parlar de paràgrafs d'introducció, de conclusió, de recapitulació, d'exemples, o de resum.

B) Estructura interna

A l'interior del paràgraf, se solen distingir diversos constituents: l'entrada inicial, la cloenda, el desenvolupament, els marcadors textuais, etc. L'element més important és la primera frase que ocupa la posició més rellevant: és el primer que es llegeix i, per tant, ha d'introduir el tema o la idea central. Així mateix, la darrera frase pot tancar la unitat amb algun comentari global o una recapitulació que recupere alguna dada rellevant. Entremig hi solen haver diverses frases que desenvolupen el tema i que a vegades poden estructurar-se amb marcadors textuais. Però rarament els paràgrafs contenen tots aquests elements alhora i de manera tan evident. El més normal és que tinguin algun o altre i encara més o menys amagats.

Activitat 5

Identifiqueu en aquest paràgraf que acabeu de llegir:

- La frase que organitza el paràgraf.
- Els marcadors textuais de les frases que desenvolupen el tema.
- La frase que recapitula el que s'ha dit.

Activitat 6

Una forma pràctica i senzilla de saber controlar els paràgrafs d'un text, tant si els escrivim nosaltres com si els llegim, és posar-los títol, intentar resumir-ne el tema en dos o tres mots. Si els títols resultants no es trepitgen i guarden una bona relació de veïnatge els uns amb els altres, això significa que els paràgrafs tenen una unitat significativa i que estan ben construïts. Llegiu el text "Adéu a la publicitat" i completeu les següents activitats sobre els paràgrafs:

Text 2

ADÉU A LA PUBLICITAT

A Itàlia vaig fer una campanya per a la seguretat a la carretera. Les enquestes evidenciaven que la meitat dels accidentats a la carretera i dels morts, entre la gent jove, ho eren a l'eixida de les discoteques. Els païos acceleraven a les carreteres per gallejar, impressionar les xiques i els amics. Aleshores, vaig anar a la policia a buscar fotos de cotxes accidentats. Algunes eren extraordinàries, veritables escultures de Cèsar, estètiques i dramàtiques a la vegada. Vaig triar una foto d'un cotxe gros aixafat. Vaig clavar aquesta imatge al mig d'una gran cartell blanc. Dalt del cotxe fet pols, hi vaig escriure la quantitat de pistons i de vàlvules, l'acceleració de zero a cent quilòmetres per hora en sis segons, cent vint cavalls de motor GTI, com als anuncis. A sota hi vaig posar "MODEL QUATRE IMBÈCILS MENYS".

Una part de l'enorme pressupost publicitari de l'automòbil hauria d'estar dedicada a l'educació dels conductors, a fer un paper social, preventiu, i no deixar aquest rol tan sols a les campanyes de l'Estat.

Estic segur que el públic quedaria agraït a un fabricant que fes aquesta mena de comunicació dirigida a la intel·ligència i a la prudència.

En el proper "clip" Benetton, critica obertament la moda de luxe i el sistema dels mani quis. Un cotxe preciós es passeja per París. El conductor passa davant de les botigues de Cartier, de Chanel, per la plaça Vendôme i admira l'encant vistos de la burgesia. S'exalta: "Ah, París la ciutat de la llum, els seus grans modistes, la seua moda, la seua elegància!" Està rodat en una pel·lícula de vacances, la camera es mou, no té res a veure amb els anuncis llepats i el flou artístic que es veu sempre. De sobte, el cotxe s'atura davant d'un semàfor i un xic moreno, un d'aquests rentadors de vidres que es troben a totes les ciutats del món, un immigrant, un clandestí, un refugiat, s'afanya. Passa un colp d'esponja i va cap a la finestra per demanar algun cèntim. Lueix un gran somriure, és simpàtic, porta una samarreta "United Colors of Benetton". Aquest xic, se'l veu cada dia pel carrer, però mai en un anunci. Voldria fer el pròxim anunci Benetton amb els indis "zapatistes" de Chiapas. Aquests homes viuen a la selva mexicana, rodejats per l'exèrcit governamental, en unes terres que ja els pertanyien abans que arribaren els colonitzadors espanyols. Demanen viure en pau, una reforma agrària, terres fèrtils. La seua revolta ha recordat a tot el món que el problema indi no està resolt a l'Amèrica llatina, Van començar-la, amb l'ocupació de les terres, el mateix dia que Mèxic entrava a l'Alena, el mercat comú que va dels Estats Units al Canadà. Des d'aleshores, els camperols "zapatistes" viuen tancats a Chiapas, invisibles, darrere dels chek-point de l'exèrcit mexicà. Vull ensenyar-los a tothom.

La publicitat ofereix als nostres desitjos un univers subliminar que insinua que la joventut, la salut, la virilitat o la feminitat depenen del que comprem. [...] La publicitat excita els seus desitjos, sedueix l'ingenu, li inventa necessitats, el culpabilitza.

La publicitat s'ha especialitzat a saquejar els moviments d'idees i els musicals, la premsa, el cinema, desinfectant-los i buidant-los de contingut.

La publicitat, ja ho hem vist, no ven tan sols uns productes, sinó que també una manera de viure, un sistema social. Homogeni. Lligat a una indústria conqueridora. En els països pobres, ofereix el model d'existència occidental estàndard, feliç, amb *corn flakes* al matí, hamburgueses al migdia, Ford per anar a comprar i Coca-Cola per a la ser d'avui. Per tots els mitjans que té a disposició – subliminars, *sexy*, imatges d'opulència i de salut, joventut lliure, etc.- busca la substitució dels gustos arrelats, dels productes de qualitat, destruint les altres maneres de viure.

La publicitat podria convertir-se en la part lúdica, fantasiosa o provocadora de la premsa. Podria explorar tots els camps de la creativitat i de la imaginació, dels documentals i dels reportatges, de la ironia i de la provocació. Podria informar sobre tots els temes, servir les grans causes de la humanitat, fer conèixer artistes, popularitzar els grans descobriments, educar el públic, ser útil, avantguardista. Quin desaprofitament!

OLIVIERO TOSCANI

a. Poseu nom al paràgrafs i anoteu la funció que fan.

b. Contesteu les preguntes següents:

- Quina extensió tenen els paràgrafs?
- Hi ha un cert equilibri quant a l'extensió?
- Hi ha punts i seguit dins dels paràgrafs?
- Respon cada paràgraf a una unitat temàtica?
- Podriem ajuntar paràgrafs?

Activitat 7

Les frases amb què comencem els paràgrafs solen introduir les idees tot enumerant-les, presentant-les breument, suggerint que hi segueix una llista, etc. Hem barrejat les frases d'un paràgraf, ordena-les i subratlla els elements que indiquen l'ordre.

[] Canviar la posició de tant en tant va molt bé, és saludable i beneficia la concentració.

[] La primera perquè d'una mala postura en poden sorgir lesions al cap dels anys: desviacions de columna, deformacions òssies...

[] Mantenir una bona postura quan s'estudia és important per dues raons.

[] I la segona perquè, si l'esquena no està ben recolzada, el coll i les espatlles han d'inclinar-se excessivament i això comporta dolors musculars

Activitat 8

Llegiu el següent text i responeu les preguntes que s'hi plantegen.

LES ERUPCIONS VOLCÀNIQUES

Les erupcions volcàniques reben noms diferents segons la seua violència. Les erupcions hawaianes són les més tranquil·les. La lava és molt líquida i el gas s'escapa fàcilment. Les erupcions estrombolianes són una mica més violentes. La lava no és tan líquida i cada pocs minuts hi ha una petita explosió. Reben el nom de l'illa d'Stromboli, a la costa italiana. Les erupcions vulcanianes són més violentes, encara. La lava és molt espessa i el gas, en obrir-se camí a l'exterior, provoca una sèrie d'explosions que fins i tot poden fer saltar algunes parts del mateix con volcànic. Aleshores grans quantitats de blocs sòlids i cendres volcàniques són llançades enlaira. En una erupció vesubiana sovint hi ha una ràfega explosiva contínua que pot durar diverses hores. El volcà expedeix molts més fragments i el núvol de gas i cendra menuda s'enfila molt amunt de l'atmosfera. Aquest tipus d'erupció rep el nom del Vesubi, volcà situat prop de Nàpols (Itàlia).

Les erupcions plínies són les més violentes de totes. El seu nom ve de l'escriptor romà Plini el Jove, que va descriure l'erupció del Vesubi de l'any 79 amb gran detall. A les erupcions plínies, l'explosió és tan devastadora que el volcà queda pràcticament destruït. El 27 d'agost de 1883 l'illa de Krakatau, entre Sumatra i Java, a Indonèsia, va sofrir un destí semblant. L'explosió es va sentir a gairebé 4.800 km de distància com el "retruny de potents fusells". Una altra forma d'erupció és la del tipus peleà, en què la lava és molt espessa, se solidifica i forma un tap volcànic que bloqueja la boca del volcà. Aquest tap només es pot fer saltar amb una violenta explosió de gasos, que forma un núvol incandescent de cendres volcàniques i gasos calents. El núvol incandescent produït el 1902 per l'erupció de la Montagne Pelée, a l'illa de Martinica, va matar trenta mil persones.

D. JOLLANDS, *Enciclopèdia Barcanova de la Ciència*

- Hi ha coincidència entre els contingut informatiu de text i la divisió en dos paràgrafs?
- Reescriu el text amb una estructura de paràgrafs que expliciten més clarament les parts del text.

c. Quina frase organitzadora inicial es podria introduir en el primer paràgraf?

I.3 Tipologia de paràgrafs

Com hem dit abans cada paràgraf ha d'incloure una idea o un bloc d'idees, és a dir, ha de presentar una unitat informativa. Alguns dels tipus més habituals de paràgrafs en els textos acadèmics són:

- paràgraf enumeració
- paràgraf de comparació contrast
- paràgraf de causa conseqüència
- paràgraf de desenvolupament d'un concepte
- paràgraf de problema solució

Activitat 9

Amb les frases d'inici de paràgraf que us proposem acabeu de redactar el paràgraf.

a) Il·lustracions i exemples

"L'Administració actua immediatament quan es cometen discriminacions en els col·lectius menys afavorits.....
.....
.....
.....
.....

b) Enumeració

Hi ha tres raons per creure que l'Administració ha d'actuar immediatament en els casos de discriminació. En primer lloc,
.....
..... En segon lloc,
.....
..... I finalment,
.....
.....

c) Causa i conseqüència

Quan l'Administració actua de forma bel·ligerant en els casos de discriminació, els ciutadans entenen que falta una política transparent i democràtica
.....

.....
.....
.....

d) Comparació i contrast

L'actuació de l'Administració en casos de discriminació té avantatges i inconvenients.
Entre els avantatges.....

.....
..... A més,
.....

.....Per contra, els
inconvenient són

e) Definició o desenvolupament d'un concepte

Les accions contra els hàbits discriminatoris apareixen de la declaració dels drets
humans. Això és,

.....
.....
.....

Activitat 10

Torneu a escriure el text de dues maneres distintes a partir de les frases introductòries que us proposem i de les paraules que comencen les oracions. Podeu canviar-hi algunes paraules sense variar-ne la informació essencial.

a. Frase introductòria de síntesi: anticipa els continguts

Mantenir una bona postura quan s'estudia evita lesions i dolors. Les lesions

_____. Els dolors

_____. Canviar

b. Frase introductòria d'enquadrament: anticipa que seguirà una llista d'informacions, sense especificar-ne els elements

Mantenir una bona postura quan s'estudia és important per diverses raons. Una raó és _____

Una altra raó

Canviar de postura

Activitat 11

Feu un esquema dels continguts de la unitat.